

CRIMINAL PROCEDURE AND CRIMINALISTICSDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-372-9-48>**FEATURES OF THE APPLICATION OF TEMPORARY ACCESS
TO THINGS AND DOCUMENTS IN THE PROCESS OF CRIMINAL
PROCEDURAL EVIDENCE****ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТИМЧАСОВОГО
ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ У ПРОЦЕСІ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ****Bespalko I. L.**

*Doctor of Law, Associate Professor
of the Department
of Criminal Procedure,
Yaroslav Mudryi National
Law University
Kharkiv, Ukraine*

Беспалько І. Л.

*кандидат юридичних наук,
доцент, асистент кафедри
кримінального процесу,
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Тимчасовий доступ до речей і документів як засіб кримінального процесуального доказування відіграє важливу роль у діяльності з отримання доказів у кримінальному провадженні. Однак існує немало законодавчих колізій, так практичних проблем, які потребують вирішення.

Відповідно до ч. 1 ст. 159 КПК тимчасовий доступ до речей і документів – це захід забезпечення кримінального провадження, сутність якого полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та вилучити їх (здійснити їх виїмку). Тимчасовий доступ до електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку здійснюється шляхом зняття копії інформації, що міститься в таких електронних інформаційних системах або їх частинах, мобільних терміналах систем зв'язку, без їх вилучення». Тому тимчасовий доступ до речей і документів є не просто заходом забезпечення кримінального провадження, а й процесуальною дією, що дозволяє отримувати докази

у кримінальному процесі. Це означає, що досліджуваний інститут є невід'ємним елементом діяльності з доказування у кримінальному провадженні.

Фактичними підставами для застосування тимчасового доступу до речей і документів є можливість використання як доказів відомостей, що містяться в речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається з'ясувати за допомогою цих речей і документів, у випадку подання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю. Положення ст. 160 КПК передбачають, що сторони кримінального провадження мають право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів, за винятком зазначених у ст. 161 КПК. Слідчий має право звернутися із зазначеним клопотанням за погодженням з прокурором. У такому клопотанні сторони кримінального провадження повинні навести, крім іншого: 5) значення речей і документів для встановлення обставин у кримінальному провадженні; 6) можливість використання як доказів відомостей, що містяться в речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів, у випадку подання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю.

Слід зауважити, що позиція більшості науковців зводиться до того, що тимчасовий доступ до речей і документів за своєю сутністю та спрямованістю наближений до слідчих (розшукових) дій і має на меті отримання (збирання) або перевірку вже отриманих доказів. На нашу думку, тимчасовий доступ до речей і документів слід розглядати як засіб формування інформаційно-доказової бази без необхідності для цього закріплення його в системі слідчих (розшукових) дій.

Варто відзначити, що з позиції Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, застосування цього заходу забезпечення кримінального провадження органами досудового розслідування намагаються досягти мети, яка сама таким заходам не властива. Зокрема, це стосується випадків, коли у клопотанні порушується питання про тимчасовий доступ до речей і документів з метою збирання доказів. Клопотання слідчих в окремих випадках ґрунтуються на необхідності правомірного доступу та вилучення речей, які можуть бути речовими доказами. Проте поза увагою слідчого, процедура, слідчого судді залишається та обставина, що збирання доказів, у тому числі і речових, відбувається через інститут слідчих дій (зокрема, вилучення в ході огляду, проведення обшуку). У таких

випадках неправильне розуміння органами досудового розслідування, слідчими суддями положень кримінального процесуального закону фактично зумовлює підміну слідчих дій заходом забезпечення кримінального провадження [2].

Крім того, цей захід забезпечення кримінального провадження має чимало спільних рис з такою дією, як витребування та отримання речей і документів (ч.ч. 2, 3 ст. 93 КПК), адже обидва є способами не примусового збирання та перевірки доказів, застосовуються, коли відомо, у кого чи де знаходяться такі речі і документи. Водночас процесуальна форма витребування та отримання речей і документів не містить детальної правової регламентації його здійснення та відбувається за постановою дізнавача, слідчого, детектива НАБУ, прокурора або за запитом захисника. Непередбачений і будь-який вид юридичної відповідальності за невиконання вимоги про видачу речей і документів. Тому важливо провести розмежування між цими способами збирання доказів. Грунтуючись на положенні п. 18 інформаційного листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів особи під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження» від 5 квітня 2013 року, можна стверджувати, що витребування та отримання речей і документів застосовують коли: 1) достовірно відомо, у кого чи де зберігається предмет чи документ; 2) запитувані об'єкти не містять охоронювану законом таємницю; 3) є підстави вважати, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та фізичні особи нададуть такі речі чи документи добровільно; 4) відсутня загроза того, що документ або предмет будуть знищені чи сфальсифіковані в період між вимогою та їх наданням [1].

Однією з умов отримання доказів, які відповідають ознаці допустимості, є здійснення тимчасового доступу до речей і документів належним суб'єктом. Ч. 1 ст. 41 КПК дійсно надають можливість оперативним підрозділам користуватися процесуальним статусом слідчого під час виконання доручень слідчого чи прокурора, але з обмеженими повноваженнями, оскільки оперативні підрозділи реалізують свої повноваження в межах наданих їм доручень. При цьому відповідні доручення можуть надаватися лише на проведення СРД та НСРД. Провадження інших процесуальних дій оперативними підрозділами, у тому числі й застосування тимчасового доступу до речей і документів, на підставі доручення слідчого чи прокурора чинним КПК не передбачено. У зв'язку з

цим, застосування оперативними підрозділами тимчасового доступу до речей і документів на підставі доручення слідчого, прокурора призводить до неможливості визнання результатів такої дії доказами у кримінальному провадженні, оскільки вони не відповідають вимозі допустимості – отримані неналежним суб'єктом.

Для забезпечення ефективності та своєчасності отримання доказів, які б відповідали ознаці допустимості, вважаємо, що необхідно розширити повноваження слідчих, прокурорів як суб'єктів кримінального процесуального доказування, виклавши положення ст. 41 КПК у такій редакції: «Оперативні підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної кримінально-виконавчої служби України, органів Державної прикордонної служби України здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії, а також інші процесуальні дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, прокурора, а підрозділ детективів, оперативно-технічний підрозділ та підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України – за письмовим дорученням детектива або прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури».

Крім того, на противагу сторонам обвинувачення та захисту, потерпілий не згаданий серед суб'єктів права звернення до слідчого судді із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів. Таке правове положення, на нашу думку, суперечить положенням ч. 3 ст. 93 КПК, ставить потерпілого у нерівне становище з представниками сторони захисту в контексті способів збирання та перевірки доказів. Адже тимчасовий доступ до речей і документів належить до інших процесуальних дій, до яких може вдаватися сторона захисту з метою збирання та перевірки доказів.

На підставі всього вищезазначеного, можемо зробити висновок, що тимчасовому доступу до речей і документів відводиться важлива роль у формуванні інформаційно-доказової бази. Не випадково вказаний інститут відразу почав широко застосовуватись на практиці. Під час використання даного інституту передбачається можливість доступу до об'єктів, що містять відомості про факти й обставини, і здійснюється закріплення таких відомостей з одночасним наданням їм процесуальної форми засобів доказування.

Література:

1. Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження. *Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ* від 05.04.2013 р. № 223-559/0/4-13 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0558740-13#Text>

2. *Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження*. Вищий Спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001740-14#Text>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-372-9-49>

**HISTORY OF THE FORMATION AND DEVELOPMENT
OF THE OF THE INSTITUTE OF A SPECIALIST
IN CRIMINAL PROCEEDINGS**

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ
СПЕЦІАЛІСТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

Kuvshynov O. D.

*Postgraduate Student,
Luhansk Educational-Scientific Institute
named after E. O. Didorenko of Donetsk
State University of Internal Affairs
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Кувшинов О. Д.

*аспірант,
Луганський навчально-науковий
інститут імені Е. О. Дідоренка
Донецького державного
університету внутрішніх справ
м. Івано-Франківськ, Україна*

Ґрунтовне та об'єктивне дослідження будь-якого правового явища чи процесу неможливе без дослідження історії його появи, становлення та розвитку. Так, кримінальне право та кримінальний процес в історії людства тривалий час носили відповідно репресивний та обвинувальний характер – для визнання особи винуватою у вчиненні злочину достатньо було її зізнання, причому яким способом було отримане це зізнання часто не мало значення. Більше того, застосування тортур під час допиту було регламентовано та активно використовувалось. Тож довгий час у